

arkitektur

- MED MÄNNISKAN I CENTRUM

STJÄRNARKITEKTEN PÅL ROSS STICKER FORTFARANDE UT HAKAN, NÄR HAN SÄGER ATT HAN INTE GILLAR RAKA LINJER OCH HÅRDA VINKLAR. HAN DRIVS AV ATT FÅ MÄNNISKOR ATT MÅ BRA OCH RITAR HUS I UNIK OCH EXKLUSIV STIL, SOM HAN KALLAR KONSTVERK OCH SOM BRINGAT HONOM FLERA PRISER, BÅDE I SVERIGE OCH INTERNATIONELLT. VI TRÄFFAS PÅ KONTORET I DROTTNINGHOLM MITTEMOT SLOTTET I ETT RUNT KONFERENSNUMMER. HAN KONSTATERAR NÖJT ATT MED SINA 20 ÅR I BRANSCHEN HAR HAN VARIT MED OCH SETT HUR SYNEN PÅ ARKITEKTUR FÖRÄNDRATS, NÅGOT HAN SJÄLV HAR VARIT DELAKTIG I.

AV CAMILLA JULNER

Men vi tar det från början. Pål Ross utexaminerades 1992 från Arkitektur på KTH, då flertalet arkitekter hade det tufft. En dag stod Waldorfskolan utan lärare i matte, fysik och kemi för årskurs 7-9.

– Det kan jag fixa, sa han då, med självförtroende. Men sin spanske styvfar som lärarförebild och ett brinnande intresse i kombination med ett stort tålamod och en pedagogisk ådra, som han själv uttrycker det, blev det ett mycket lyckat samarbete. Han förklarar ödmjukt att han är duktig på att förklara så att de flesta förstår. Det finns många sätt att lösa problem på och det är så han jobbar även i dag.

Så småningom träffade han sin blivande hustru Deirdre som då jobbade på Kristofersskolan, han jobbade på Martinskolan, på ett seminarium om Rudolf Steiners lära i Järna. Hon blev medbjuden till en middag hos vänner vars villa i Enskede var Påls examensarbete, som han också hade byggt. När Pål berättar vad Deirdre sa när hon hade sett byggnaden och ritningarna, får han nästan en tår i ögonvrån. Häpen och imponerad lär hon ordagrant ha sagt:

– Människligheten har inte råd att avstå dig som arkitekt. Du måste sluta att undervisa, och på den vägen är det. De startade sin egen arkitektbyrå 1996 med inriktning mot privatpersoner. Något de var tämligen

ensamma om, för på marknaden fanns det ett brett utbud av kataloghus, men knappt några arkitekter som åtog sig uppdrag för privatpersoner. Så vi gick in på en marknad som inte ens fanns, konstaterar han. I dag har marknaden utvecklats mot att fler och fler arkitekter själva bygger i egen regi, något han uppskattar.

FILOSOFI, TEKNIK OCH KÄNSLA FÖR DESIGN

Jag frågar om formspråket i hans runda asymmetriska hus är kopplat till antroposofernas runda och fantasifulla byggnadsarkitektur. Det finns många likheter med den antroposofiska filosofin och han var god vän med Järnabyggets arkitekt Erik Asmussen. Pål pratar om rörelsemönster och att han gillar o-fyrkantigt, naturen är inte fyrkantig. Han menar att han aldrig har sett en människas gå i räta vinklar, utan att vi gillar krokigt och runt när vi är ute i det fria i naturen. Det är heller inte "naturligt" att ha en takhöjd på 2,40. Så han ritar svängda former, både konkavt som omfamnar och konvext som ger en känsla av att vara ute i naturen och gillar dubbel takhöjd. Han säger bestämt att man kan regissera hur man ska må i ett hus, där formen följer det mänskliga och naturliga rörelsemönstret.

Pål förklarar också hur det hänger ihop med ekonomi. Om ett hus är 100 kvadratme-

ter och runt, har det mindre fasad än ett hus som är fyrkantigt på samma yta. Men det sparar material och har inte fyra ytterväggar att värma upp. Fyrkanten har fyra ytterväggar och hörn, runt har inga hörn. Det är dyrare att värma upp hörn. Det finns matematiska formuler som visar att det är fel att bygga fyrkantigt, ändå gör vi det av tradition. Den runda formen är självstabiliserande och kräver mindre material, och det krävs tunnare väggar precis som i det konferensrum vi sitter i.

Han återkommer till att hus tvingar fram ett onaturligt rörelsemönster och vi mår olika bra beroende på hur lyckat huset är ritat. Han jämför med matlagning. Man kan äta djupfryst för att bli mätt, men man kan också äta för att bli mätt och lycklig. Om det kräver mer engagemang av kocken, så är det dumt att låta bli. Det är så han resonerar när han ritar sina hus i en mix av ultraklassiskt och ultramodernt, som ska stå i 300 år. Ross jobbar inte som andra. De utgår från att kunden ska bli 100 procent nöjd.

I tillblivelse-processen med kunder ur det starkaste segmentet som väljer den mest exklusiva designen, tittar de inte bara på de naturliga förutsättningarna som tomten och omgivningarna har. I processen ingår också en lång djupintervju där de med hjälp av ett

rollspel tar reda på vad de vill att just deras liv ska innehålla och att huset speglar de boendes identitet.

– Det är också ett ovillkorligt krav att de boende inte ska bli sjuka och allergiska, för då är det nästan omöjligt att vara lycklig, säger han.

Sedan skapas de minutiösa byggritningarna, som de vet går att det går att få bygglov för. Även i bygghandlingarna är allt inritat in i minsta detalj, allt från toleranser till konst. Här förskrivs varifrån sättningen av kaklet ska börja, så att det linjerar med skåp och toalettstol, till och med vilken toalettborste det ska vara. Det är ovanligt att jobba på den nivån. När sedan slutbesiktningen är gjord och godkänd sätter vi en fysisk signatur på en plakett på huset. Då visar vi att vi tar ansvar och står för huset nu, och i framtiden.

TEKNIK, MATERIAL OCH KONTROLLBEHOV

Pål Ross berättar att han har järnkoll på vad han gör tack vare ett extremt tekniskt intresse samtidigt som han har bra öga för design. Han hittade en byggmetod i Tyskland 1996 som innebär att man gjuter block och stommar av ett material som är identiskt med det som kött och fisk säljs i. Det går att skära bort kilar och skala bort så att det blir

»DET ÄR OCKSÅ ETT OVILLKORLIGT KRAV ATT DE BOENDE INTE SKA BLI SJUKA OCH ALLERGISKA, FÖR DÅ ÄR DET NÄSTAN OMÖJLIGT ATT VARA LYCKLIG«

»RUNDA FORMER KÄNNS OCKSÅ MER EXKLUSIVA ÄN RAKT, FAST DET ÄR PLUS MINUS NOLL PÅ MATERIALKOSTNADEN. JAG GILLAR ATT SPARA PENGAR UTAN ATT FÖR DEN SKULL PRUTA PÅ KVALITÉ, MER FÖR MINDRE«

en svängd radie upp till sex meter. De görs av EPS plast, expanderad polystyren som bara binder upp koldioxid och vatten. De används som formar och fungerar samtidigt som isoleringsmaterial för betongen. EPS ihop med betong är stabilt och bildar inga emulsioner och tål väta under byggperioden. Numera är metoden väl etablerat i Sverige, och kallas för Ross-byggmetoden med tomma lego-block som gjuts inne i byggnaden.

– Våra hus blir inte sjuka av fukt och vi är det enda arkitekt kontoret som är Svanen certifierade. Vi vet att våra byggmaterial inte förorsakar allergier, säger han. Husen är dessutom energisnåla för det ligger golvvärme i mellanbjälklagen eftersom de inte heller är av trä. Och så kan de gjuta sina svängda trappor. Runda former känns också mer exklusiva än rakt, fast det är plus minus noll på materialkostnaden. Jag gillar att spara pengar utan att för den skull pruta på kvalitet, mer för mindre, säger han och ler stort.

Det låter som fullständig uppriktighet och ärlighet, funkar det i den riktiga världen, undrar jag?

– Vi har 300 realiserade projekt, säger Pål nöjt. Med 300 familjer som mår bättre, det är det som driver mig framåt.

Har du något drömprojekt som inte är realiserat ännu?

– När det gäller äldreboende är det nog inte någon som känner att de längtar dit. Det är garanterad ensamhet och isolering. Jag jobbade extra under studietiden i äldreomsorgen, så jag vet. Jag skulle vilja göra det så bra som möjligt för den sista tiden man har i livet, det är ju dyrbar tid. Jag har varit uppe i Stadshuset för att presentera mina idéer och nu först tror jag att tiden är mogen. Till exempel förbereder vi alla våra villor för hiss. Många tänker att de vill bo kvar i sitt hem, så länge som det går. Det är därför vi bygger våra villor med hiss. En hiss kostar cirka 180 000 -200 000 kronor och om vi kan rita bort korridorer för samma summor, gör det att det faktiskt går ihop och det blir möjligt att bo kvar längre. De gamla slipper lära känna nya grannar och grannskap i 80 års ålder. Det är av trivsamhet helt enkelt. Ett annat exempel på projekt är arbetsplatsanpassning. Vi har gjort riktigt fina projekt till exempel ett på 20:e våningen på Wenner-Gren Center och höjt trivsel och status för dem som jobbar där, utan boxar och korridorer. Om vi kan få människor att må bättre i sin vardag på sina jobb, då skulle vi verkligen kunna få se en bättre värld, tror Pål. ■

PÅL ROSS

Ross Arkitektur & Design: Sju anställda, varav fyra arkitekter.

Grundades 1996.

Född i Småland 1961, svensk mor och amerikansk far.

Uppväxt: tretton år i Spanien med mamma som är konstnär och spansk styvfar. Tillbringade mycket tid med morfar som drev maskinvävsfabrik i Småland.

Utbildning: Arkitekturskolan KTH.

Familj: Hustru Deirdre Ross från USA, arbetar i företaget, 4 barn.

Fritid: Dyker och kitesurfar ett par gånger per år och rider fyra dagar i veckan.

Priser och utmärkelser:

- Som enda arkitektkontor i Sverige är de Svanen-licensierade.
- Fick utmärkelsen Sveriges Vackraste hus av Vi i Villa för Villa Victor i Östersund och fick Hembyggsföreningen i Jämtlands pris för främjande av god byggnadskultur.
- International Property Award med guldpriiset för Best Architecture Single Residence Sweden.
- 2017 Förbereder Ross en fond, Stridsfonden, för unga arkitekter så att de kan ta strid i plagieringsärenden, efter att han själv 2016 stämt en byggherre för att ha plagierat en av hans villor. Det första copyright ärendet i Sverige. Förlikningssumman blir startplåten till fonden.

ANNONS